

Vifta inte bort litteraturvetarna, Sven!

Alla väntar med spänning på Sven Bodins bok om Ludvig Nordström. Ingen vet så mycket om enskildheter i författarens liv som han. Det var också roligt att i *Ludvig* 2016: 3 kunna konstatera att Sven har sett vad Runeberg har betytt för författarskapet, och särskilt för diktsamlingen *Kains land*.

Men därmed har Sven tagit klivet in i den rena litteraturvetenskapen, en helt annan disciplin än den biografiska arkivforskning som är hans egen specialitet. Sådana kliv är förstås inte omöjliga, men bör tas med viss försiktighet. Det gör inte Sven. Han kliver in och viftar bort "litteraturvetarna" som hör hemma där – även dem som han garanterat har läst.

Han skriver: "Litteraturvetarna har nämnt Runebergs påverkan i fiskarnovellerna, lite en passant, men inte i dikterna" och menar att man för att hitta någon som varit "på spåret" måste gå tillbaka till Ludvig Nordströms samtida Fredrik Böök, som bland annat framhöll att gumman Ångerman svarar mot Lotta Svärd.

Men i själva verket hade det räckt att gå tillbaka till 2008 och min bok *Den osynliga staden*. Den har Sven alldeles säkert i bokhyllan, för han recenserade den i *Sundsvalls Tidning* när den kom ut. I *Den osynliga staden* visar jag klart och med konkreta exempel att just diktsamlingen *Kains land* är uppbyggd som *Fänrik Stål* och opererar med klichéer från *Idyll och epigram*.

Det handlar om grundläggande likheter. I *Kains land* är själva huvudstrukturen densamma som i Runebergs *Fänrik stål*: en student kommer i kontakt med det enkla, äkta folkets verklighet via en gamling som har varit med och kan berätta. Den gamlingen är ju hos Runeberg just fänrik Stål; hos Nordström heter han Munther. Jag ger också exempel på att mönster från *Idyll och epigram* mycket tydligt går igen i *Kains land*.

Problemet är kanske att jag betonar att Runeberg-schablonerna är "av mycket måttligt intresse". Sven anser kanske att de är viktiga, helt enkelt. Men hur mycket jag än älskar Runeberg menar jag att det tydliga Runeberg-inflytandet i *Kains land* framför allt är ett problem och ett tecken på att Ludvig Nordström 1906 ännu inte är den banbrytande författare som gav ut *Borgare* 1909.

Ludvig Nordströms betydelse ligger ju inte i att han var Runeberg-epigon. Det speciella med honom var tvärtom att han på ett epokgörande sätt lyckades slå hål på litterära schabloner av det slag som alltid hänger i luften när författare slår sig ned vid skrivbordet. Schablonerna får dem (inte minst idag!) att skriva intetsägande böcker som bygger på och kopierar annan litteratur i stället för att säga något nytt om människans reella liv.

Ludvig Nordströms väldiga bidrag till den svenska litteraturens utveckling var att han uppfann ett sätt att öppna fönster i fiktionens väggar och släppa in det reella livets mer eller mindre friska luft i litteraturen. Det var luften i hans egen familj, i Härnösand och i det tidigt genomindustrialiserade Västernorrland som syresatte (och smaksatte) den svenska litteraturen på ett sätt som gör sig gällande än idag.

Väldigheten i den uppfinningen är fortfarande särdeles lätt att känna för den Nordström-läsare som vandrar på Härnösands gator!

Örjan Torell

PS Man kan förstås tycka att Sven och jag kunde göra upp detta på tu man hand. Vi känner varandra väl och hade förstås kunnat komma överens alldeles för oss själva. Men finns det någon anledning att tala tyst om Ludvig Nordström? Det finns ju ett Ludvig Nordström-sällskap! Det finns ju ett medlemsblad! Säger någon A i ett nummer av *Ludvig*, måste det ju sägas B i nästa! DS

Min käre Ludwig! Min älskade gosse! Min käre store Gosse! My dear Ludwig! Great Author! Mon cher!

[fortsättning från LUDVIG 2016:3]

I Kungliga biblioteket förvaras 207 daterade och 14 odaterade brev (1901–1937) från Marie S. Nordström till sonen Ludvig. Jag har läst och skrivit av ett hundratal, och citerar här nedan ur några brev som handlar om Maries längtan till England, och tillbaka till Sverige.

Jag förlorade Marie. S. Nordström ur sikte redan i Kuddby Östergötland 1913 då jag första gången letade i kyrkoarkiven. Jag återfann henne i Grenna några år senare. Den här luckan har nu fått sin förklaring.

Breven berättar.

Kuddby 29.5.1914

”Nu vill jag meddela dig att jag har beslutat att bosätta mig i England, du får inte känna det svårt eller som otacksamt af mig, om du tänker efter, måste du ändå inse att det är bra meningslöst för mig att bosätta mig på ett ställe för mig främmande, som kastat i skräphög. Nu är mitt värf i Sverige slut, det finns inte mera plats för mig där, och jag vill tillbringa mina sista år, eller dagar, i det land som för mig är kärast. Jag har försökt att göra min plikt och uppfostrat Er som värdiga barn af Sverige, men själf står jag utom, så länge jag har behöfs, har jag bjudit till att stå på min post, nu vill jag gerna hvila ut i mitt hemland.”

Kuddby kl.5 f.m. 10.6.1914

”Min käre, käre Gosse!

[...] Igår skickade jag iväg lårar till Alfred o. Mary, [Ludvigs syskon] och lite möbler till Jägers. Nu återstår kvar att ordna för auktionen den 22, och sedan att fara, jag vet ännu inte hvilken route jag kann taga, har skrivit till Alfred och bedt honom höra efter, jag vil fara så fort som möjligt efter auktionen,...

Marie S. Nordström flyttar till England 30/6 1914 en månad före Första Världskrigets utbrott den 28 juli. I England bor hon i Bristol, Hastings och London.

Ealing, London 24.6.1916

“From Alfred you will have heard of the thought of my returning to Sweden, he was going to speak to you and Hilding [bror till Ludvig], but should there be any economical difficulties let it drop. I should dearly like to go to France where the living is not dearer than here and cheaper than in Sweden...”

Marie återvänder till Sverige i slutet av september 1916. Efter några år blir längtan återigen för stor.

Grenna 3.3. 1922

”Nu måste jag komma med något, som du kanske inte tycker om att jag gör, men som för mig är av vikt, jag vill återigen bosätta mig i England har tagit reda på förhållanden, och finner att det bör vara lättare att bo där, inga utskylder att tala om [...] Det är så många Svenskar som nu under vintern, bo utomlands, 3 familjer härifrån t. o. m. men jag som hör dit, jag skall vara inspärrad här, vet du Ludvig det är svårare än du kan ana, nu kann jag icke mer, jag måste hem till England, om endast för att dö. Ni behöva inte ha några extra utgifter för resan, bara jag får det vanliga underhållet. [...] Vad här beträffar, äro menniskorna så vänliga och rara, men jag kann inte trivas, ej heller någon annanstans i Sverige, jag är inte hemma, sämre blir det med åren, jag kommer aldrig att känna eller få ro så länge jag är kvar.